

- хозяйстве : монография / В. Г. Топольник, А. С. Ратушный. – Донецк : ДонНУЭТ, 2008. – 243 с.
3. Медико-биологические требования и санитарные нормы качества продовольственного сырья и пищевых продуктов : МБТ и СН № 5061-89., утв. МОЗ СРСР от 01.08.1989 г. – М. : [б. и.], 1990. – 29 с.
 4. Банникова Л. А. Микробиологические основы молочного производства / Л. А. Банникова, Н. С. Королева, В. Ф. Семенихина. – М. : Агропромиздат, 1987. – 400 с.
 5. Радаева И. А. Основные условия производства молочных консервов и сухого молока / И. А. Радаева // Молочная промышленность. – 2000. – № 8. – С. 32–34.

УДК 504:351.746.1

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

**М. С. Одарченко, кандидат технічних наук;
Д. М. Одарченко, кандидат технічних наук;
А. М. Сесь; О. О. Сюсель; Є. Б. Соколова**

Екологічну безпеку в широкому значенні можна визначити як стан захищеності життєво важливих інтересів і потреб особи, суспільства, держави, людства в цілому, від несприятливого впливу навколишнього середовища, зумовленого природними (біотичними та абіотичними), а також антропогенними факторами [1].

Сучасна екологічна ситуація в Україні, особливо в районах і центрах локалізації підприємств важкої промисловості, характеризується як складна. Існує широке різноманіття чинників (як природного, так і антропогенного характеру), які спричиняють у подальшому ускладнення її стану у просторово-часовому аспекті. Це в значній мірі впливає на стан довкілля та призводить до погіршення умов життєдіяльності людей. Наведені обставини зумовлюють потребу комплексно вивчити та розв'язати проблеми, пов'язані з екологічною безпекою [1].

З огляду на системний характер екологічних проблем, їх органічну кореляцію з усіма політичними, соціальними й економічними чинниками, екологічна безпека України є однією з фундаментальних складових національної безпеки держави.

Первинні основи загальної концепції екологічної безпеки закладені у працях Н. Ф. Реймерса, С. А. Боголюбова, В. І. Данілова-Данільяна, К. Ф. Фролова та інших учених [2–5]. У наукових працях вітчизняних і зарубіжних авторів, зокрема А. О. Бикова, В. В. Мурзіна, R. V. Ricraft, J. L. Diets, А. Т. Нікітіна, С. А. Степанова, розглянуто різні концепції, принципи та способи забезпечення екологічної безпеки [6, 7].

Відсутність належної екологічної експертизи при розміщенні техногенних об'єктів, недостатня кількість фахівців у галузі екологічної безпеки та інші чинники призвели до формування широкопрофільної небезпеки в окремих регіонах. Це свідчить про те, що у нашій країні майже відсутня екологічна безпека, а як наслідок і національна безпека також. Тому існує велика потреба подальшого та більш поглибленого дослідження з управління регіональною екологічною безпекою, у розробці технічних засобів його реалізації.

Мета статті – визначення ролі та стану екологічної безпеки як наукового напрямку.

Негативні тенденції у структурі промислового виробництва України, які були охарактеризовані вище, стали причиною загострення екологічних проблем, погіршення еколого-

економічних параметрів господарського комплексу країни порівняно з іншими країнами світу, збільшення рівня питомої природоємності економіки України. Їх наслідком є суттєве зниження рівня екологічної безпеки країни [4].

Екологічні вимоги стосуються також і джерел техногенної безпеки. Слово «екологічно» означає те, що дотримання цих вимог орієнтовано на недопущення антропогенного впливу на навколишнє середовище, тобто на недопущення виникнення джерел техногенної небезпеки: промислової при використанні атомної енергії, радіаційної, пожежної, технологічної та інших. Однак джерела техногенної небезпеки не стають джерелами екологічної загрози, а стан екологічної безпеки некоректно «привласнюється» джерелу техногенної безпеки. Щоб знизити вплив джерел техногенної небезпеки на навколишнє середовище, необхідно проводити екологічні експертизи, при цьому отримувати висновки цієї експертизи, сертифікати якості, що вважаються свідоцтвами екологічної безпеки видів діяльності, продукції, роботи й послуг, фактично свідчать лише про те, що при здійсненні відповідних видів діяльності забезпечується дотримання екологічних вимог.

Із 2003 р. у номенклатурі спеціальностей ВАК України з'явилась спеціальність 21.06.01 – екологічна безпека. Серед науковців, які зробили суттєвий внесок у розвиток наукових уявлень із загальних питань екологічної безпеки та конкретних її складових, слід відмітити Г. І. Рудько, С. В. Руденко, А. О. Адаменко. Зазначені вчені й інші науковці галузі створили фундамент для подальшого вирішення проблем екологічної безпеки.

З 2000 р. економіка України почала виходити з кризи, зросли обсяги виробництва в різних секторах економіки, в тому числі – в промисловості, спостерігаються певні позитивні зміни в структурі промислового виробництва. Однак, незважаючи на те, що структура промислового виробництва в останні роки дещо покращилася на користь випуску продукції з більш високим ступенем обробки, питома вага потенційно небезпечних, ресурсоємних галузей залишається досить високою. Для того, щоб сприяти зниженню ваги потенційно

небезпечних галузей і викиду шкідливих речовин у повітря, підприємства розробляють стратегію щодо охорони навколишнього середовища та забезпечення сталого розвитку, якою передбачено екологічно обґрунтоване розміщення виробничих сил, екологічно безпечний розвиток промисловості, енергетики, транспорту, комунального господарства, сільського господарства тощо. Для реалізації державної стратегії розробляються цільові програми. Так, на 2007 р. за напрямом «Екологічні цільові програми» розроблено 8 таких програм на суму 806466,8 тис. грн (наприклад, «Програма припинення виробництва та використання озоноруйнівних речовин» – 440 тис. грн, «Комплексна програма поводження з радіоактивними відходами» – 412450,5 тис. грн та ін.).

Головною метою функціонування системи екологічної безпеки України має бути вироблення концептуальних засад загальної стратегії у сфері раціонального природокористування та захисту навколишнього середовища, а також втілення їх у практику з метою сталого економічного та соціального розвитку держави. При цьому передбачається формування нових типів технологічних процесів, соціальної організації та управління, здатності розв'язувати екологічні проблеми та зменшувати будь-які екологічні небезпеки, що становлять значну загрозу національній безпеці України [4, 5].

Створення системи екобезпеки разом із удосконаленням соціально-економічної системи безпеки є новим елементом національної безпеки. Створення системи екологічної безпеки означає задоволення екологічних вимог суб'єктів екосистеми, яка повинна мати пріоритет серед інших аспектів традиційної національної безпеки. Слід визнати, що в сучасних умовах самостійно досягнути такої мети досить складно, тому необхідна допомога розвинутих держав, тісне співробітництво та кооперація з усіма державами світу. Зрештою, політика екологічної безпеки України має інтегруватися в систему колективної екологічної безпеки.

У ході аналізу існуючих проблем екологічної безпеки та досліджень з розробки та

впровадження технічних рішень щодо зменшення шкідливого впливу на людину та довкілля було з'ясовано, що суттєву регіональну небезпеку спричиняють відходи виробництва та споживання. Недостатньо розвинуто дослідження з їх переробки та утилізації в окремих господарських комплексах.

На основі проведеного аналізу доведено, що забезпечення екологічної безпеки є одним із основних пріоритетів розвитку суспільства. Ефективно управляти екологічною безпекою можна тільки на основі ретельного вивчення умов формування екологічної небезпеки у певному регіоні, що визначає екологічну безпеку як актуальний науковий напрям.

Отже, зробимо висновок про те, що на сьогодні екологічна безпека є важливою складовою національної безпеки та є проблемою безпеки в екологічній сфері, яка може бути вирішена тільки у разі комплексного застосування заходів політичного, еколого-економічного, правового, інженерно-технічного характеру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Величко О. М. Екологічне управління : навч. посіб. / О. М. Величко, Д. В. Зеркалов. – К. : Науковий світ, 2001. – 193 с.
2. Реймерс Н. Ф. Экология (теория, законы, правила, принципы, гипотезы) / Н. Ф. Реймерс. – М. : Россия молодая, 1994. – 367 с.
3. Экология : учеб. пособие / под. общ. ред. С. А. Богомолова. – М. : Знание, 1997. – 288 с.
4. Экология, охрана природы и экологическая безопасность / под ред. В. И. Данилова-Данильяна. – М. : Изд. МНЭПУ, 1997. – 744 с.
5. Биченок М. М. Проблеми природно-техногенної безпеки в Україні / М. М. Биченок, О. М. Трофінчук. – К. : УІНСІР, 2002. – 179 с.
6. Измалков В. И. Экологическая безопасность, методология прогнозирования антропогенных загрязнений и основы построения химического мониторинга окружающей среды / В. И. Измалков. – С.-Пб. : Наука, 1994. – 434 с.
7. Ricroft R. V. Incorporating risk assessment and benefit-cost analysis in environmental management / R. V. Ricroft, J. L. Regens, T. Dietz // Risk Analysis. – 1998. – Vol. 8, № 3. – P. 415–420.

УДК 658.562

УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕЧНІСТЮ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

**А. М. Одарченко, кандидат технічних наук;
Ю. О. Савгіра, кандидат технічних наук;
А. О. Бабіч; К. В. Сподар; О. О. Сюсель**

У різних країнах світу повідомлення про інциденти, пов'язані з безпечністю харчових продуктів, з'являються майже щотижня. Ці інциденти виникають на будь-якій ділянці харчового ланцюга і можуть мати серйозні наслідки для виробників харчових продуктів через дуже високу чутливість споживачів, увагу мас-медіа до зазначених проблем, сучасні методи інформування та темпи поширення інформації [1].

Сучасні інтегровані системи виробництва та дистрибуції продукції і досі призводять до того, що значна кількість людей на планеті за

короткий період часу можуть спожити потенційно небезпечні або заражені харчові продукти.

Глобалізація ринку харчової продукції призвела до необхідності вирішувати проблему безпеки продуктів харчування й необхідності зменшити ризики їхнього негативного впливу на здоров'я людини.

Проблема має настільки серйозний і масштабний характер, що уряди країн і провідні асоціації виробників харчової продукції все частіше торкаються питань безпеки харчової продукції й шукають способи її забезпечення